

Sygn. akt I ACa 813/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 lutego 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Roman Sugier
Sędziowie :	SA Małgorzata Wołczańska (spr.) SA Ewa Jastrzębska
Protokolant :	Katarzyna Noras

po rozpoznaniu w dniu 1 lutego 2018 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa R. R.

przeciwko Spółce (...) Spółce Akcyjnej w B.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 27 kwietnia 2017 r., sygn. akt II C 16/17

1) oddala apelację;

2) przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Katowicach na rzecz adwokata A. C. wynagrodzenie w kwocie 3 321 (trzy tysiące trzysta dwadzieścia jeden) złotych, w tym podatek od towarów i usług w kwocie 621 złotych, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Ewa Jastrzębska SSA Roman Sugier SSA Małgorzata Wołczańska

Sygn. akt I ACa 813/17

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił powództwo, w ramach którego powód R. R. domagał się zasądzenia od strony pozwanej - Spółki (...) Spółki Akcyjnej w B. 85 000 zł tytułem zadośćuczynienia za narażenie życia i zdrowia jego oraz jego rodziny na skutek dopuszczenia do funkcjonowania mieszkania ogrzewanego piecem

węglowym, pozbawionego wentylacji i zagrzybionego. Nadto orzekł Sąd o kosztach procesu, w tym o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej.

Sąd I instancji ustalił, iż w dniu 16 września 2009 r. powód zawarł z pozwaną spółką umowę najmu lokalu mieszkalnego numer (...) położonego w B. przy ulicy (...). Lokal ten składał się z dwóch pokoi z kuchnią, spiżarką oraz przedpokojem i wc, a pomieszczeniem przynależnym była piwnica. Stosownie do treści § (...) umowy lokal wyposażony był jedynie w instalację elektryczną i wodno-kanalizacyjną. Umowa zawarta była na czas nieokreślony, czynsz najmu określony był na kwotę 177,21 zł łącznie z płatnościami za odbiór nieczystości stałych i płynnych. Zgodnie z § 11 umowy do obowiązków najemcy należała naprawa i konserwacja podłóg, posadzek, wykładzin podłogowych oraz ściennych okładzin ceramicznych, okien i drzwi łącznie z wymianą, wbudowanych mebli łącznie z ich wymianą, trzonów kuchennych, kuchni, grzejników, wody przepływowej, podgrzewaczy wody, wanien, brodzików, mis klozetowych, zlewozmywaków, umywalek z syfonami, osprzętu i zabezpieczeń instalacji elektrycznej z wyłączeniem wymiany przewodów oraz osprzętu anteny zbiorczej, pieców grzewczych i akumulacyjnych bądź wymiany zużytych elementów etażowego centralnego ogrzewania, przewodów odpływowych, urządzeń sanitarnych, innych elementów wyposażenia lokalu i pomieszczeń przynależnych przez malowanie lub tapetowanie, naprawy uszkodzeń tynków ścian i sufitów, malowanie drzwi i okien, wbudowanych mebli, urządzeń kuchennych. Lokal mieszkalny, w którym znajduje się mieszkanie wynajmowane przez powoda, jest własnością strony pozwanej, która jest członkiem Wspólnoty Mieszkaniowej, zarządcą nieruchomości jest firma (...). Powód mieszka razem z żoną A. R. oraz trójką małoletnich dzieci. Z zaświadczenia Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej w B. z dnia 19 kwietnia 2016 r. wynika, że w budynku mieszkalnym przy ulicy (...) miała miejsce jedna interwencja, po przybyciu na miejscu zdarzenia w dniu 19 marca 2016 r. nie stwierdzono zadymienia, w mieszkaniu numer (...) zajmowanym przez powoda stwierdzono zapach dymu, mieszkanie zostało przewietrzone przez lokatorkę przed przybyciem zastępu Straży. Lokatorka odmówiła wezwania Pogotowia Ratunkowego celem przebadania. Działania Straży polegały na zabezpieczeniu miejsca zdarzenia i wykonaniu pomiaru w mieszkaniu, nie stwierdzono obecności mierzonych szkodliwych substancji, wykonano pomiary w pozostałych mieszkaniach przylegających do pionu kominowego mieszkania numer (...) i na klatce schodowej, gdzie nie stwierdzono obecności mierzonych szkodliwych substancji. Kierujący działaniem ratowniczym wydał polecenie dotyczące zakazu użytkowania pieców węglowych w mieszkaniach numer (...) do czasu przeprowadzenia przeglądu instalacji kominowej. Spółdzielnia Pracy (...) w oparciu o art. 62 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane dokonała kontroli stanu technicznej przewodów kominowych i stwierdziła, że w mieszkaniu zajmowanym przez powoda należy w trybie natychmiastowym udrożnić lub odsłonić kratkę wentylacyjną w kuchni, łazience, wykonać lub powiększyć nawiew w drzwiach łazienki, w kuchni stwierdzono brak wentylacji i brak otworów. Tego rodzaju nieprawidłowości stwierdzono w trakcie kontroli w 10 listopada 2016 r. i 5 października 2016 r. Małoletni S. R. często choruje na choroby górnych dróg oddechowych, wymaga częstej antybiotykoterapii, jak również rehabilitacji oddechowej. Mieszkanie jest zagrzybione, w przypadku przewodu, rury łączącej piec węglowy typu żar, rura zapieczowa jest dziurawa, a naprawa w tym zakresie obciąża stronę powodową. Już w trakcie tego procesu została wykonana w mieszkaniu zajmowanym przez powoda kratka wentylacyjna, co spowodowało, że w momencie, kiedy korzysta się z kuchni, gotuje, to nie dochodzi do osiadania wody na szybach ani na ścianach.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy wskazał, iż bezspornym było, że strony łączyła umowa najmu lokalu mieszkalnego. Umowa ta jest obligacyjna, konsensualna i wzajemna. Wynajmujący nie musi być właścicielem przedmiotu najmu. Najemca zmierza do zapewnienia czasowego używania, a ten cel jest możliwy do osiągnięcia. Podkreślił Sąd, że w okolicznościach sprawy, gdyby podstawy prawnej odpowiedzialności pozwanego poszukiwać w ramach reżimu odpowiedzialności kontraktowej, mimo jasno sformułowanego żądania w tym względzie przez pełnomocnika, który powiedział, że domaga się roszczeń z deliktu czyli gdyby poszukiwać w ramach odpowiedzialności kontraktowej, a to art. 659 kc w związku z artykułem 471 kc to dla żądania zadośćuczynienia brak jest podstawy prawnej. W przypadku odpowiedzialności za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania dłużnik odpowiada za szkodę majątkową, nie ponosi jednak odpowiedzialności za szkodę niemajątkową, reżim odpowiedzialności kontraktowej nie przewiduje roszczenia o zadośćuczynienie. W prawie cywilnym zadośćuczynienie za doznaną krzywdę przysługuje tylko w wypadkach wyraźnie przewidzianych w ustawie. Gdyby podstawy prawnej

poszukiwać w ramach odpowiedzialności za szkody z tytułu czynów niedozwolonych, czyli artykuł 415 kc i następnę, to w myśl artykułu 445 kc sąd może przyznać poszkodowanemu zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę w wypadku uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia, ponadto zadośćuczynienia można żądać w razie naruszenia dobra osobistego. Zauważył nadto Sąd Okręgowy, że przesłankami odpowiedzialności deliktowej są, po pierwsze powstanie szkody, po drugie zdarzenie, z którym ustawa łączy obowiązek odszkodowawczy oznaczonego podmiotu, czyli czyn niedozwolony oraz związek przyczynowy między zdarzeniem, a szkodą. Dla istnienia odpowiedzialności konieczne jest kumulatywne spełnienie tych przesłanek. Zgodnie zaś z regułą, jaką statuuje artykuł 6 kc to strona powodowa obowiązana jest wykazać spełnienie wszystkich tych przesłanek dla uznania jej żądania za usprawiedliwionego w zasadzie. Przy odpowiedzialności za wyrządzenie szkody zdarzenie jest przyczyną sprawczą. Zdarzenie, z którym ustawa wiąże obowiązek odszkodowawczy to zarówno ludzkie zachowanie oraz inne zdarzenia, które do takich zjawisk nie należą. Nie ma wyczerpującego katalogu czynów niedozwolonych. W literaturze przedmiotu wskazuje się na pewne charakterystyczne cechy dla każdego czynu niedozwolonego w jego techniczno-prawnym znaczeniu. Musi to być fakt, z którym ustawa wiąże obowiązek naprawienia szkody. Powstanie tego obowiązku nie może być uzależnione od istnienia jakiejś więzi prawnej między zobowiązanym do naprawienia szkody, a podmiotem, który doznał uszczerbku. Chodzi tu zawsze o zdarzenie, które wywołuje skutki prawne ex lege. Wreszcie świadczenie odszkodowawcze powinno mieć charakter świadczenia głównego, a zarazem pierwotnego, a więc występującego w stosunku obligacyjnym od początku istnienia zobowiązania łączącego osobę zobowiązaną do naprawienia uszczerbku z poszkodowanym. Z powołaniem na te uwagi stwierdził Sąd, że strony łączyła umowa najmu, co oznacza istnienie uprzednio więzi prawnej między nimi, co jest już wystarczające aby uznać, że tak wskazane przez powódkę zdarzenie, czyli innymi słowy doprowadzenie do zawarcia umowy najmu, dopuszczenie do funkcjonowania, jako mieszkanie lokalu ogrzewanego piecem węglowym, pozbawionego wentylacji nie może być uznany, jako czyn niedozwolony i świadczenie odszkodowawcze nie ma w tej sytuacji charakteru głównego i pierwotnego. Jeżeli więc warunkiem deliktowej odpowiedzialności odszkodowawczej jest kumulatywne spełnienie wszystkich przesłanek ją kształtujących, to brak przesłanki czynu niedozwolonego skutkuje uznaniem roszczenia powoda, na podstawie przepisów o czynach niedozwolonych, za nieusprawiedliwione w zasadzie. W ocenie Sądu I instancji oddanie lokalu w stanie nienadającym się do użytku nie jest czynem niedozwolonym, ale nawet gdyby przyjąć odpowiedzialność, zbieg odpowiedzialności

ex contractu i ex delicto, to należałoby uznać, że na normalnej zasadzie fakt oddania tego lokalu w stanie nienadającym się do użytku, podlegał udowodnieniu. Strona powodowa okoliczności tej jednak w żaden sposób nie udowodniła. Nie został zawnioskowany przez fachowego pełnomocnika wniosek o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego, który wykazałby czy ten lokal w ogóle spełniał warunki lokalu, który może być lokalem mieszkalnym i - w ocenie Sądu - już to wystarczało do oddalenia powództwa. Natomiast gdyby oceniać żądanie pozwu jako roszczenie z kontraktu to tego rodzaju roszczenie nie przysługuje. W konsekwencji uznał Sąd, że roszczenie nie zostało udowodnione zarówno, gdy idzie o roszczenie z deliktu, jak i roszczenie z kontraktu, i co skutkowało jego oddaleniem. Mając na uwadze fakt, że powód był reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika, który złożył wniosek o przyznanie zwrotu kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu Sąd przyznał od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Katowicach na rzecz Kancelarii Radcy Prawnego A. C. kwotę 3 600 zł wraz z podatkiem VAT tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu. O kosztach między stronami Sąd orzekł zgodnie z artykułem 102 kpc.

W apelacji powód domagał się „uchylenia zaskarżonego wyroku i zasądzenia na rzecz powoda kwoty 85 000 zł wraz z odsetkami za zwłokę od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty” lub uchylenia wyroku i przekazania sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania. Skarżący zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego, a to art. 443 kc w zw. z rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie. Powód wskazał, że pozwany z własnej winy nie dopełnił obowiązku oddania mieszkania wyposażonego w wentylację, który to obowiązek na nim spoczywał. Tym samym pozwany naraził powoda i jego rodzinę na utratę zdrowia i życia, co uzasadniało dochodzone żądanie zadośćuczynienia. Przytoczył również skarżący treść art. 443 kc twierdząc, iż niezasadnie Sąd Okręgowy uznał, że żądanie oparto na niewłaściwej podstawie prawnej.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest nieuzasadniona, gdy zaskarżony wyrok odpowiada prawu. W pierwszej kolejności zaznaczyć należy, że w apelacji skarżący formułuje wyłącznie zarzut naruszenia przepisów prawa materialnego, natomiast nie kwestionuje sposobu przeprowadzenia postępowania dowodowego tj. nie zarzuca wadliwości procedowania Sądu Okręgowego w zakresie gromadzenia i oceny materiału dowodowego. W tym, w szczególności, apelujący nie odniósł się do decyzji Sądu o oddaleniu wniosków dowodowych. Nadto zaznaczyć trzeba, że również w toku postępowania przed Sądem I instancji skarżący nie zgłosił w przedmiocie wydawanych postanowień dowodowych stosownych zastrzeżeń z art.

162 kpc, co skutkowało utratą prawa powoływania się na ewentualne uchybienia tego Sądu w toku dalszego postępowania. Podkreślić też trzeba, że Sąd II instancji, w granicach zaskarżenia, bierze pod uwagę z urzędu nieważność postępowania oraz wszelkie naruszenia prawa materialnego. Sąd ten jest natomiast związany zarzutami prawa procesowego (oprócz nieważności postępowania), nie jest zatem zobowiązany rozważać i omawiać wszelkich uchybień Sądu I instancji, nawet jeżeli mogłyby one mieć wpływ na rozstrzygnięcie (por. wyroki Sądu Najwyższego, np. z: 2 lipca 2008 r., II PK 7/08, OSNP 2009/21-22/283, 14 stycznia 2009 r., IV CSK 350/08, LEX nr 487549, 5 listopada 2009 r.,

I CSK 108/09, LEX nr 570110, 18 czerwca 2010 r., V CSK 448/09, LEX nr 677914,

4 września 2014 r., II CSK 646/13, LEX nr 1540130). Uwzględniając zaprezentowane uwagi stwierdzić należy, że zgromadzony przez Sąd Okręgowy materiał dowodowy dawał podstawy do dokonania ustaleń faktycznych o treści przyjętej przez ten Sąd, co konsekwencji nie dawało podstaw do uwzględnienia żądania apelującego.

Powołany przez powoda w apelacji przepis art. 443 kc stanowi: okoliczność, że działanie lub zaniechanie, z którego szkoda wynikła, stanowiło niewykonanie lub nienależyte wykonanie istniejącego uprzednio zobowiązania, nie wyłącza roszczenia o naprawienie szkody z tytułu czynu niedozwolonego, chyba że z treści istniejącego uprzednio zobowiązania wynika co innego. Jego treść oznacza, że dopuszczalny jest zbieg podstaw odpowiedzialności z kontraktu i deliktu. Niewykonanie bądź nienależyte wykonanie zobowiązania umownego może w pewnych wypadkach także być deliktem. W takiej sytuacji poszkodowany, może w ramach określonego reżimu, dochodzić stosownych roszczeń. Inną ochronę gwarantują mu przepisy dotyczące odpowiedzialności kontraktowej, a innych roszczeń może dochodzić w reżimie odpowiedzialności deliktowej; inaczej rozkłada się w obu tych reżimach ciężar dowodzenia. W ramach odpowiedzialności deliktowej wszystkie przesłanki, od których zależy przypisanie sprawcy odpowiedzialności i które muszą wystąpić kumulatywnie, winien wykazać poszkodowany. Rację ma Sąd Okręgowy co do tego, że zadośćuczynienia można dochodzić tylko w reżimie odpowiedzialności deliktowej. Można jednak zgodzić się z powodem, że odmiennie, niż zdaje się przyjmować to Sąd Okręgowy, oddanie przez wynajmującego w najem lokalu mieszkalnego, który nie ma odpowiedniej wentylacji, a co może stwarzać zagrożenie dla zdrowia i życia najemcy takiego lokalu, stanowi nie tylko niewykonanie obowiązku umownego, ale jest i deliktem w rozumieniu art. 415 kc. Co do zasady, okoliczność ta, otwierała więc powodowi drogę do poszukiwania ochrony prawnej w ramach odpowiedzialności deliktowej i formułowania roszczenia o zadośćuczynienie. Takie bowiem żądanie ostatecznie było przez powoda popierane, zadośćuczynienie miało stanowić rekompensatę za „narażenie powoda i jego rodziny na utratę zdrowia i życia za udostępnienie lokalu mieszkalnego pozbawionego wentylacji”.

W okolicznościach sprawy brak było podstaw do uwzględnienia tak sprecyzowanego żądania. Wskazać należy, iż podstawy prawnej do zasądzenia zadośćuczynienia poszukiwać można w przepisach art. 445 § 1 i 2 kc w zw. z art. 444 § 1 kc bądź art. 448 kc. Przepis

art. 445 § 1 kc przewiduje, że w wypadkach przewidzianych w art. 444 § 1 kc sąd może przyznać poszkodowanemu odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Powołane uregulowanie z art. 445 § 1 kc poprzez odesłanie do art. 444 § 1 kc zakłada, iż zadośćuczynienie przyznaje się za krzywdę, która jest wynikiem uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia wynikającego z czynu niedozwolonego. Inaczej mówiąc warunkiem przyznania zadośćuczynienia jest zaistnienie uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia. Nie można domagać się zadośćuczynienia za bliżej nieokreślone krzywdy, jeżeli nie doszło do uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia (fizycznego lub psychicznego). Nadto zadośćuczynienie nie należy się za zagrożenie uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia. Warunkiem niezbędnym zasadności żądania opartego o przywołane przepisy jest szkoda na osobie w postaci uszkodzenia ciała lub rozstroju

zdrowia. Przepis art. 445 § 2 kc przewiduje zadośćuczynienie w wypadku pozbawienia wolności lub do poddania się (w sposób określony tym przepisem) do poddania się czynowi nierządnemu, co oczywiście nie dotyczy niniejszej sprawy.

Z kolei przepis art. 448 kc stanowi, iż sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę (...). Przepis art. 23 kc przewiduje, iż dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach. Powołane uregulowanie zawiera przykładowe wyliczenie dóbr osobistych, dobrem osobistym podlegającym ochronie - wprost wymienionym w art.

23 kc - jest zdrowie. Niewątpliwie dobrem tego rodzaju jest również życie. Naruszenie dobra osobistego w postaci zdrowia skutkuje uszkodzeniem ciała lub rozstrojem zdrowia, z czym łączy się krzywda poszkodowanego. W takiej też sytuacji, z mocy art. 448 kc w zw. z art.

24 § 1 zd. 2 kc, poszkodowany może domagać się zadośćuczynienia pieniężnego. Zadośćuczynienie z omawianej podstawy należy się zatem także tylko w sytuacji naruszenia dobra osobistego – zdrowia, a to w postaci uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia; nie przysługuje w wypadku zagrożenia naruszenia tego dobra. Nie ma przeto podstaw do twierdzenia, aby dobrem osobistym podlegającym rekompensowaniu w drodze przyznania zadośćuczynienia była bliżej niesprecyzowana krzywda, która nie łączyłaby się z uszkodzeniem ciała lub rozstrojem zdrowia.

Tymczasem skarżący w ogóle nie wykazał (art. 6 kc), że doznał uszkodzenia ciała bądź rozstroju zdrowia, i co nadto byłoby skutkiem przebywania w lokalu mieszkalnym

– zagrzybionym i pozbawionym wentylacji. Oczywiście również musi być, że powód mógł dochodzić zadośćuczynienia tylko za własną krzywdę, gdyż co do ewentualnych świadczeń przysługujących członkom jego rodziny (żonie i dzieciom) nie miał legitymacji czynnej. Fakt, iż wynajmujący zwlekał z wykonaniem wentylacji, nie reagował bezzwłocznie na wezwania skarżącego w tym przedmiocie, mógł uzasadniać określone roszczenia najemcy wobec wynajmującego, lecz nie ma podstaw prawnych do przyznania zadośćuczynienia za sam ten fakt (czyli opieszale wykonanie wentylacji). Do tego natomiast, w realiach sprawy, sprowadza się żądanie powoda.

Z omówionych przyczyn apelacja podlegała oddaleniu – art. 385 kpc. O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym orzeczono na mocy § 8 pkt 6) w zw. z § 16 ust. 1 pkt 2) rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2016 r., poz. 1714 z póź. zm).

SSA Ewa Jastrzębska SSA Roman Sugier SSA Małgorzata Wołczańska